

jednali; dojdou-li k nějakému závěru, aby to přednesli vši české obci, a co ta schválí, aby bylo přijato. Pokud jde o biskupa, svolili, že mu dají čtvrtinu úroku, který se vybírá na sv. Jiří [23. dubna] a města každé podle svých možností (to bylo necháno na jejich vůli). A pokud jde o třetí článek smlouvy, jeho platnost chtějí potvrdit.

623/ Téhož roku svolali konšelé staroměstští i novoměstští na radnici všechny faráře a chtěli, aby se nedrželo posvícení ve všech pražských kostelech ve stejnou neděli, jak bylo dříve zvykem a jak je tomu v Praze dodnes, že se totiž v celé Praze drží posvícení v neděli před sv. Václavem [před 28. září], s výjimkou římské strany, ale aby každý kostel držel posvícení jindy, jak to bývalo kdysi dávno a jak to bylo každému kostelu určeno.¹ Faráři na to odpověděli, že se poradí s mistry. Pak šli mistři s faráři ke králi a odmítli to učinit, protože pražský arcibiskup Konrád² ustanovil, aby všichni drželi posvícení ve stejný den, a to i kláštery. — Staroměstští konšelé, rychtář Ambrož, postřihač sukna, s některými falešníky a Němci přišli v sobotu před Nalezením sv. Kříže [2. května] na nešpory do kostela sv. Jiljí, kde byl farářem mistr Duchek z Mělníka. Odstrčili žáky od pultu a kněze Šimona od oltáře a začali sami zpívat posvícenské nešpory. Jejich kaplanem byl kněz Jan Hůlka, který jim nešpory začal. Tento Hůlka byl nejdříve knězem podobojí a pak podjednou a byl mezi kanovníky na Pražském hradě u sv. Víta. Po několika letech se zase navrátil k pravé víře Kristově a zemřel jako kněz podobojí. Rychtář Ambrož (ten zrádcem zůstal) rozkázal biřicovi, aby rozbil zámek a vyvěsil korouhev, jak je zvykem o posvícení. To se stalo. Mistr Duchek se velice zarmoutil, vzal s sebou další dva mistry a šel s nimi ke králi, kterému řekl, k jakému násilí došlo v jeho kostele, a dával králi klíče od kostela, že už tam nechce dál být farářem. Král mu odpověděl: „Ne, milý mistře, ty tam budeš farářem třeba až do své smrti, ale nech je, ať je aspoň na malou chvíli podle jejich vůle.“ S tím od krále odešel.

624/ Téhož roku na sv. Petra a Pavla [29. června] se konal sněm v Českém Brodě a na tomto sněmu došlo k uzavření spojení mezi panem Janem Tovačovským z Cimburka, nejvyšším komorníkem Království českého, který také byl hlavním původcem tohoto užitečného spolku, a mezi dalšími urozenými pány, rytíři a městy. Bylo to spojení na obranu pravd Kristových proti každému, kdo by je chtěl pro jejich víru utiskovat, a na obranu a pomoc biskupovi.¹ Na sněmu všechno dojednali a k dohodě přitiskli své pečeti, nejprve pan Jan Tovačovský, po něm další páni a rytíři a pak páni z měst: Žatečtí, Královéhradečtí, Lounští a za nimi další města, jako jsou ve smlouvě jmenována.

625/ Téhož roku v pondělí po sv. Petru a Pavlu [30. června] kopali bosáci základy u sv. Ambrože.¹ Ten den padaly veliké kroupy. Na sv. Prokopa [4. července] začali základy zdít; bylo zamračeno a následujícího dne pršelo.

Toho roku byla drahota a po sv. Vítu [po 15. červnu] vypukl /626 25 I v Čechách z božího dopuštění veliký mor; zvláště v Praze zemřelo mnoho lidí — přes třicet tisíc. Ó, kolik to bylo krásných dětí a zejména školních žáčků (těch bylo několik set), kolik pěkných panen na vdávání, mladých žen a paní, kolik jinochů a jiných lidí! Mor trval až do sv. Václava [28. září]. Král Vladislav ujel před morem z Prahy do Plzně¹ a tam začali umírat jeho dvořané. Zemřel také jeden statečný dvořan Mikuláš Velbloud z Kamberka; na celém královském dvoře nebylo znamenitějšího bojovníka v turnajích. Byl také velikým vyznavačem přijímání těla a krve Páně pod obojí způsobou a tady v Plzni, když umíral, se ho snažili kněží podjednou svést od pravdy Kristovy, ale on, než by ustoupil od pravdy boží, raději zemřel bez poslední svátosti. Byl v Plzni řádně pochován. Hned potom ujel král z Plzně do Třebíče, kde byl po celou dobu moru. Téhož roku se konšelé staroměstští, novoměstští a malostranští /627 tajně spojili s některými pány, nepřáteli kalicha Kristova, na jejichž pomoc také spoléhali, a chystali se vyhnat z Prahy všechny, kdo přijímají pod obojí způsobou, duchovního i světského stavu, a to ve čtvrtek před sv. Václavem [25. září]. Ale Bůh ty úklady zázračně překazil tím, že jejich zrádný úmysl vyšel najevo. Tomášek od Zlaté hvězdy některému ze sousedů řekl: „Tak už se blíží vaše posvícení a uvidíte, jak vám dáme nažrat krvavých mazanců!“ Ale ten byl chytrák, pochopil, o co jde, a týden předtím, než k tomu mělo dojít, sám se odebral na onen svět jako ten Jidáš. Mezi lidmi se to roznášelo tajně, protože tehdy se neodvažovali soused se sousedem volně mluvit; když chtěl někdo promluvit s druhým na náměstí, ohlížel se jako vlk, jestli za nimi není někdo, kdo by je udal. A kromě toho konšelé měli mezi lidmi své zrádce a udavače, kteří chodili po domech, kde se šenkovalo víno a pivo, a vedli tam řeči proti konšelům, a když se k nim někdo přidal a řekl něco, co se konšelům nelíbilo, udávali je a konšelé je zatýkali a některé i mučili. Taková darebáctví páchali!

Staroměstští konšelé se na oko hádali s novoměstskými a zatím tajně připravovali společně své lumpárny. Dali udělat řetězy do ulic tam, kde ještě nebyly, a doma měli připravené brnění a zbraně, aby mohli jít k radnici, když zazvoní na poplach. Říkali, že dostali výstrahu a že nevědí, kdo má jaké úmysly, když teď král není v Praze. A tak se v Praze schylovalo k bouři. Příčinou toho byla kázání mnichů, zvláště bosáků, proti přijímání pod obojí způsobou, a dále mistra Valentina Vlka, kanovníka z Hradu, a nějakého Martina Pušky, doktora teologie z Chrudimi, který kázal v klášteře na Karlově; chodili kázat i do jiných klášterů. Konšelé všech tří pražských měst proto na rozdíl od dřívějších byli proti kněžím, jak to ukázali u sv. Jiljí, kde mistru Duchkovi vzali klíče od kostela a hospodařili tam sami, a podobně učinili i mistru Vrbenskému u sv. Apolináře.

K těm násilnostem pak přece došlo. Nedlouho předtím onemoc-

něl na Pražském hradě kněz Hanuš Kolovrat, který se chtěl stát pražským arcibiskupem, a umíral a dlouho se trápil. Ten věděl o tom, co se má v Praze stát s věrnými Čechy, a vyrazil to a dal jim výstrahu. A tak se nestalo to, co tajně připravovali, protože milý Pán Bůh ten úklad zázračně překazil, ale sami se nechali strčit do jámy, kterou vykopali pro někoho jiného. Neboť ta výstraha se tajně šířila mezi lidmi, soused to řekl sousedu, kterému věřil, ten zase dalšímu, až se to rozneslo všude. S důvěrou v Boha nečekali na určenou noc a předešli je o den. Konšelé totiž předtím všechny sepisovali, aby každý měl včas připravenou zbroj, kterou má mít, až na radnici udeří do zvonu na poplach.

Věrní Čechové tedy nečekali, až budou na radnici zvonit ke šturmu, a ve středu před sv. Václavem [24. září] dali zvonit v Týnském chrámu a hned potom i v jiných kostelích. Rychle se shromáždilo mnoho sousedů, bylo osm hodin ráno, a šli se zbraněmi ke staroměstské radnici, kde už předem byl Bohuslav Legát od Ráje, čestný a odvážný měšťan, s dalšími pražskými sousedy. A pan Bohuslav zvedl oštěp, který držel v ruce, a mrštil jím o práh, až se zabodl.

Ve vratech radnice stál purkmistr od Klobouků, a když přišli k radnici, ptal se jich, co chtějí. Odpověděli mu, že přišli z rozkazu konšelů. On jim poděkoval za projevenou poslušnost a nařídil jim, aby tam počkali, a chtěl před nimi vrata zavřít. Ale oni se na něho vrhli, purkmistr utekl nahoru a schoval se. Tak se dostali do radnice, zajali purkmistra i s konšely, zavřeli je do velké síně a zakázali jim vycházet ven. Ale purkmistr vyšel do velké síně a jeden mu hned probodl nohy sudlicí. Purkmistr se tvářil jako mrtvý, a protože nechtěli, aby tam ležel jako mršina, táhli ho k oknu, že ho shodí z radnice, ale on se chytil zábradlí v okně a nechtěl se pustit, dokud ho přes ruku nepraštili kladivem. Dopadl na zem a ležel u radnice jen v košili a celý zkrvavený.

Konšel Publik¹ utíkal z radnice s rukama v železných rukavicích na hlavě, aby ho nemohli poranit, ale Jan Krejčí od Bílého páva ho před Gebhartovým domem srazil k zemi oštěpem. Vtáhli ho za nohy do radnice a on prosil: „Nezabíjejte mě, já vám povím zajímavé věci!“ Tak ho zatáhli do šatlavy. Tento Prokop z Velvic řečený Publik se nedávno vrátil od krále. Přiznal se, co tam dojednali: mistry a kněze měli vyhnat a měli seznam asi osmdesáti měšťanů, kteří měli být popraveni. — Tehdy také potkali na ulici jednoho známého, německého kupce Adivoka, když šel v plné zbroji. Zeptali se ho: „S kým jsi?“ A on odpověděl: „S vámi, milý pane.“ Uměl málo česky. Kdyby řekl, že s pány, byli by ho zabili. A tak mu nařídili, aby šel s nimi na radnici. Než došli k radnici, už z něho stáhli zbroj; na prstu měl pečetní prsten a ten mu chtěli také vzít, ale byl těsný a on ho nemohl rychle stáhnout. Jeden mu řekl: „Když nejde dolů, nastav ruku, ať ti useknu prst.“ Ale on si chutě naslinil palec a zuby prsten stáhl a dal tomu jistému. Dali ho

do vězení, odkud ho pak vyplatil pan Jednorozec.² Řadu konšelů dali také do vězení.

Tu teprve zvonili na poplach na radnici a co má nohy, běží k radnici. Někteří Němci, kteří se o té zradě dověděli, běželi také rychle k radnici na pomoc konšelům. Ale už bylo pozdě, už to zmeškali. Někteří zajali, jiní utekli.

Ve stejné době také bojovali občané v Novém Městě se svými konšely, ale mnohem krutěji. Vnikli do radnice a zabili písaře, který jim bránil ve vstupu do radní světnice. Někteří konšelé už předtím utekli z radnice a ty, které našli v radní světnici, rozsekali a vyházeli okny ven z radnice. Krve bylo v síni tolik, že by to vydalo na několik džberů. Martin Nedoruště a Boreš Nožíř spadli z pavlače a zemřeli od toho. Kožešník Páral, první konšel, utekl a schoval se u souseda v posteli, ale našli ho tam a vedli na radnici. Když ho vedli, spínal ruce a zoufale říkal: „Ó, milý králi!“ Lidé ho hrozně nenáviděli, protože byl nespravedlivý, chudé lidi a sirotky okrádal o peníze, a tak ještě než ho dovedli na radnici, na náměstí se rozezpoupli, stříleli na něho a sekali ho. Volali „tady je mých deset kop grošů“ nebo „tady je mých pět kop“, i když už dávno vypustil duši. A tak se na něm chudina mstila po smrti za křivdy, které jim způsobil. Přivlekli ho pak před radnici k ostatním, které vyházeli z oken. — Na Malé Straně udělali totéž se svými konšely. A tak lid ovládl pražské radnice, zmocnil se pečeti a obec si zvolila nové úředníky — hejtmany.

Ve stejný den vtrhli do klášterů, obsadili je a mnichy vyhnali. Bosácký klášter na Novém Městě u sv. Ambrože, u závory proti královu dvoru, ten celý pobořili a mnichy bosáky vyprovodili ven z Prahy. Udeřili také na židy a všechno jim sebrali: veliké množství stříbra, zlata a klenotů, drahých a krásných kožichů. Židé i ti, kdo měli u nich zastavené věci, utrpěli značnou škodu. Obsadili radnice a v noci chodily po městě ozbrojené strážce.

V pátek [26. září] se shromáždili lidé z obou pražských měst i z Malé Strany a táhli k Hradu. Byli připraveni tak, jako by chtěli Hrad dobývat. Vedl je pan Matěj Mejtný. Nechtěli spáchat loupež proti svému králi, ale táhli tam proto, aby mohli Hrad i město králi zachovat. Obávali se totiž, aby nevpustili do Hradu nepřátele, což by jim způsobil potíže. Hejtman pan Oldřich Medek z Valdeka uzavřel s Pražany úmluvu a Hrad jim vydal. Oni jej obsadili, ale nikomu neublížili a nikoho neomezovali, ani kanovníky. Správcem se stal Valenta Růžový a pro jeho rozvážnost si ho oblíbili páni preláti a měli ho pak rádi pořád. — Obsadili také Hradčany. Když se ještě téhož dne vrátili k večeru do Prahy, přivedli k pranýři na Starém Městě tři konšely a jednoho obecního úředníka, nějakého Tomáška od Oremusů, vedle Volka. Purkmistra Jana Klobouka přinesli dva kati v neckách, protože nemohl chodit — zlámal si nohu, když ho shodili z radnice. Jeden z těch konšelů byl Václav Chanický od Kohouta za radnicí; ten na mučení řekl: „Co jsme

chtěli udělat my vám, to teď děláte vy s námi.“ Druhý konšel Publik se přiznal, že měli seznam více než sedmdesáti staroměstských měšťanů, které měli popravit hned tu noc, aby neutekli. Purkmistr pak přiznal, že měli pobít všechny lidi v domech, ve kterých by v tu noc ze čtvrtka na pátek před sv. Václavem nebylo rozsvícené světlo. Stali nejprve Publika, za ním Chanického a pak Jana Stodolu. Když přišel na řadu purkmistr, ještě řekl: „Nikdy jsem si o této obci nemyslel nic dobrého.“ Kat, mistr Mates, se před ním uklonil a stal i jeho. Na Novém Městě stali také purkmistra, výrobce měšců Šimuně, konšela Vavřince Truhličku z Poříčí a šedovlasého Ondřeje Kahouna. Na Malé Straně stali také purkmistra jménem Piprňáka,³ člověka starého, šedovlasého a vousatého, který byl málokdy střízlivý, a s ním nějakého krejčího Tomka. A kat Mates od té chvíle už nechtěl dál dělat své řemeslo; pak se neměl čím živit a dláždil na Starém Městě náměstí, kněžím dovážel vodu na fary i jiným lidem. Hned po této pražské bouři přestal ten hrozný mor, který toho roku řádil.

Pak vyhnali a vypověděli z Prahy všechny nepřátele krve Kristovy, aby se odstranila taková hanebná směsice, a zvláště ti, kteří dříve přijímali krev Kristovu, ale pak se jí zřekli a haněli ji. Pak všechna tři pražská města uzavřela mezi sebou dohodu a stvrdila ji svými pečeti, a na staroměstském náměstí ji potvrdila slibem na vlastní víru a čest. Ale měli by Pražané pomyslet na to, aby je Bůh nepotrestal jako Jeruzalém.

627a/ Vyznání vězňů po bouři pražské v r. 1483

Radní písař Nového Města pražského Laurin¹ vypověděl, že páni v radě se dopouštěli velikých nespravedlností, a Matouš říkal, že kdyby takové nepravosti páchali konšelé v nějakém jiném městě, tak by je pověsili. Když jim on něco vykládal o právech a o tom, že je porušují, okřikovali ho a říkali: „Ty piš, co ti rozkážeme, a nepoučuj nás.“ O pověřovacím listu vypověděl, že mu nařídili napsat dopis o tom, že vysílají svého služebníka Matouše, který ví o všem, a cokoliv bude s pány dojednávat a zařizovat, aby mu přitom důvěřovali, jako kdyby s nimi mluvili osobně oni sami. Psali také králi list o schůzce Škrudy a dalších; králova odpověď je v truhle na radnici i koncept o Škrudovi a další listy a koncepty. Dále vypověděl, že když měli konšelé o něčem takovém jednat, přikázali mu, aby vyšel z místnosti, a nebývali přitom v radě všichni. Pokud jde o Medulánského,² je to prý dobrý člověk. Dále písař vypověděl, že když se den po sv. Panně Marii [9. září] měli dělit o peníze, nařídili mu, aby odešel a vrátil se až druhý den ráno. Když pak příští den přišel, našel na truhle seznam, kde ve třech nebo čtyřech sloupcích bylo zaznamenáno přes šest set kop grošů. Vypověděl také, že jemu z těch peněz nikdy nic nedali. Když měl být jmenován nový purkmistr, poslali ho ven a posel Matouš vytahoval z truhly peníze a podával jim je, aby se o ně dělili.

Posel Matouš, který vpouštěl do radní místnosti, vypověděl

toto: Pokud jde o doporučující list, někteří páni konšelé věděli, že král je velmi nemocen, a rozkázali mu, aby tam jel spolu s Rehkem, a dali jim doporučující list a další listy. Kdyby král zemřel, aby hned poslal Rehka zpátky a sám aby jeden z listů doručil panu Zajícovi;³ on jej dal Mojžíšovi, aby jej dodal panu Zajícovi, až se vrátí z Míšně. Měl také vyřídít, aby synové pana Konopištského a pan kancléř⁴ se postarali o Nové Město pražské a vyslali tam vojsko. Toto poselství páni konšelé vyslali bez vědomí obce. Dále Matouš vypověděl, že páni konšelé nesprávně soudili a divně zacházeli se závěťmi a brali úplatky od obou stran: od té, která byla v právu, i od té, která byla v nepravu. Že o tom s písařem Laurinem často mluvili a říkali si, že konšelé jednají špatně a že se mezi lidmi už moc vykládá o těch křivdách a nespravedlnostech, které se tu dějí. Dále vypověděl, že nebožtík konšel Jan přišel jednou do rady a řekl: „Tak jsem vám ulovil jednu zazobanou babku.“ Dále vypověděl, že musel schovat dvacet kop té babky Okantové a pak se o ně rozdělili a závět zfalšovali.⁵ Dále vypověděl, že si k němu páni konšelé schovali čtyřicet šest kop grošů sirotčích peněz po nebožtíku Komínovi a ty jim pak musel vrátit. Dále vypověděl, že s písařem Laurinem říkali některým pánům, že nedělají dobře, když si berou peníze z pozůstalostí, ale oni odpověděli: „Ty, Matouši, dělej, co ti přikážeme.“ A písařovi říkali: „Piš, co máš psát, a neuč nás zákony, však my je taky známe.“ Dále Matouš vypověděl, že skoro ani jednu pozůstalost páni nevydali bez úplatků, ať už byla závět potvrzena pravoplatně nebo nějak jinak. Rovněž oznámil, že ví, jak po smrti Hynka z Luněkovic páni konšelé vzali potvrzenou závět, kterou sepsal rok předtím, jsa plně při smyslech, a pak ji zrušil, a Páral a Tkaničník si vyprosili jeho dům. Páni z rady rovněž žádali krále o dům kožešníka Kuby, aby jim ho ráčil dát za jejich práci, a tuto pozůstalost tak sebrali poručníkům. Kromě toho ještě vypověděl, jak pekař Filip dal Kuželkovi za dům třináct kop, a Kuželka měl velké dluhy u sousedů, kteří se o své dluhy hlásili na domě, a také u měšťanů ze Starého Města měl na domě dluh šest a půl kopy; ty peníze odkázal Matoušovi. Z těchto třinácti kop dali páni Kuželkovi půl druhé kopy, Matoušovi šest a půl kopy a ještě dvě kopy, Pivo si vzal pět kop a o zbytek se rozdělili a věřitelům nezaplatili nic.

Konšel Truhlička vypověděl, že ho konšel Pivo vzal jednou k Chanickému, a tam slyšel, jak mluvili o tom, že vyženou kněze od sv. Michala, od sv. Jiljí, od sv. Jindřicha a od sv. Petra na Poříčí a že Piva vyslali z rady, aby to zařídil, a pak jim v radě podal zprávu o tom, jak pořídil. O tom všem věděl také výrobce měšců Šimon. Truhlička také vypověděl, že nespravedlivě soudili, rušili závěti a brali úplatky. Rovněž se přiznal, že psali králi lživé a nepravdivé listy, pokud jde o Jiránkův dům, a tvrdili, že si poctiví kněží a počestní sousedé stěžovali, že se v tom domě dějí hanebnosti, a přitom to kněží ani sousedé neříkali. Rovněž vypověděl, že za bývalé